

Джерела та література

1. Подсосонная Н. Зарубежный опыт венчурных инвестиций... – www.investproject.ru/rus/publ.html
2. Private equity performance remained positive, Unchanged. – www.sev.prnewswire.com/banking-financial-services.
3. Sleufer Piter, Leitinger Roland, «Framework For Venture Capital in The Accession Countries To The European Union», University of Applied Sciences «FN bfi Wien», Austria.
4. Бунчук М. Роль венчурного капіталу в фінансуванні малого інноваційного бізнесу. – М., 1999.
5. Венчурний бізнес в Європі. Аналітичний обзор. – www.rvca.ru/rvf/rtf/2.rtf
6. www.nsf.gov/sbe/srs/issuebrf
7. www.staff.ncl.ac.uk
8. www.statistics.gov.uk/StatBase/tsdataset
9. Lawrence M. Rausch. Venture capital investment trends in the United States and Europe. – National Science foundation. – Directorate for Social, Behavioral and Economic Sciences. – October 16, 1998. – www.nsf.gov/sbe/srs/issuebrf/sib99303.htm

Лагодієнко В.В.**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ**

Постановка проблеми. Агропромислове виробництво відіграє важливу роль у більшості країн світу. Адже саме воно виконує важливу суспільну функцію – забезпечує населення продуктами харчування. Більшість з них відносяться до товарів широкого споживання, від забезпечення якими та якості яких залежать фізичне здоров'я населення, що дуже важливо для збереження і покращання його генофонду, забезпечення хоча б простого відтворення. Дуже гостро ця проблема постала і в Україні, де в останні роки поглиблюються процеси депопуляції населення.

На сучасному етапі розробка концепції продовольчої безпеки і першочергових напрямків насичення продовольчого ринку є невідкладним, і першочерговим завданням розвитку агропромислового виробництва.

Стан вивчення проблеми. Суттєвий внесок в економічну теорію з питань регіонального розвитку агропромислового виробництва зробили українські вчені: П.П. Борщевський, П.І. Гайдуцький, Б.М. Данилишин, М.І. Долишній, О.М. Онищенко, І.І. Лукінов, П.Т. Саблук, В.Ф. Семенов, Д.М. Стеченко, В.В. Юричишина та інших. та ін.

Проте значна частина питань, пов'язаних із дослідженням теоретико-методологічних принципів регіонального розвитку агропромислового виробництва ще залишається не розкритою або потребує вдосконалення та поглиблених досліджень.

Завдання і методика досліджень. Мета досліджень полягає у визначенні теоретико-методологічних принципів розвитку регіонального агропромислового виробництва на продовольчому ринку. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення економічних процесів; монографічний; законодавчі, нормативно-правові акти.

Результати досліджень. Підвищення конкурентноздатності й ефективності агропромислового виробництва потребує дій в наступних напрямках:

- поліпшення ринкового середовища, створення в сільському господарстві й рівних з іншими галузями умов одержання ринкових доходів шляхом:
 - здійснення програм регулювання основних агропродуктових ринків (зерна, м'яса, цукру), що включають державні закупівельні й торговельні інтервенції, митне регулювання;
 - розвитку ринкової інфраструктури (товаропровідних мереж оптових ринків, бірж), усунення адміністративних бар'єрів у торгівлі, поліпшення інформаційного забезпечення агропромислового виробництва, включаючи формування інформаційно-телекомунікаційної системи, автоматизованої інформаційної системи Міністерства аграрної політики, геоінформаційної системи, системи інформації про ринок;
 - захисту конкуренції, включаючи антимонопольне законодавство й правозастосування (у тому числі відносно природних монополій);
 - стимулювання процесу формування економічно активних суб'єктів бізнесу за рахунок:
 - зниження впливу коливань ринкової кон'юнктури на поведінку економічних суб'єктів (зміна правил і механізмів державної підтримки сільського господарства, розвиток сільськогосподарського страхування);
 - фінансового оздоровлення сільськогосподарських організацій;
 - удосконалювання механізмів злиття і поглинання із метою переходу активів найбільш активним користувачам і власникам;
 - підтримки малого й середнього агробізнесу;
 - розвитку вертикальної сільськогосподарської кооперації;
 - розвитку ресурсного потенціалу (кадри, техніка, земля, біологічні ресурси), подолання технологічної відсталості агропромислового виробництва, що вимагає реалізації ряду спеціальних цільових програм;
 - формування кадрового потенціалу на основі вдосконалення вищої й середньої спеціальної сільськогосподарської освіти й створення умов для закріплення кваліфікованих кадрів (особливо

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ

- молодих фахівців) у сільському господарстві;
- поліпшення машинно-технологічного забезпечення агропромислового виробництва за рахунок розвитку лізингу техніки й підвищення конкуренції на ринку лізингових послуг, удосконалення кредитування придбання техніки суб'єктами агробізнесу, розвитку мережі машинно-технологічних послуг, модернізації сільськогосподарського машинобудування;
- програм відтворення природних ресурсів, використовуваних у сільському господарстві;
- стимулювання наукової та інноваційної діяльності, формування системи інформаційного забезпечення агропромислового виробництва і поширення передового досвіду (консультаційна служба).

При реалізації цих заходів ресурси концентруються на розвитку пріоритетних секторів агропромислового виробництва, що припускає освоєння перспективних внутрішніх і зовнішніх ринків, наприклад тваринництва, орієнтованого на внутрішній ринок, експортно-орієнтованого зернового виробництва.

Основними факторами росту тваринництва є:

- освоєння нових, ресурсозберігаючих технологій;
- поліпшення селекційно-плеїнної роботи, створення високопродуктивних порід молочної й м'ясної худоби, птаха;
- зміцнення кормової бази галузі;
- поліпшення роботи ветеринарної служби;
- зростання виробництва молока й м'яса в фермерських і особистих підсобних господарствах за рахунок збільшення продажу населенню молодняка худоби й птахів, поліпшення ветеринарного обслуговування, організації закупівель продукції.

Збільшенню обсягів виробництва м'яса будуть сприяти заходи митно-тарифного регулювання м'ясного ринку: установлення квот з одночасним підвищенням й (або) зниженням мит на імпорт м'яса й м'ясопродуктів; проведення розслідувань про завдання збитків вітчизняному виробництву м'яса внаслідок субсидованого імпорту й введення компенсаційних виплат.

Пріоритетним завданням є також розвиток зернового господарства з метою гарантованого самозабезпечення країни продовольчим зерном, зміцнення кормової бази тваринництва, нарощування експортного потенціалу зерна (для розширення присутності на вже освоєних ринках південних країн СНД, Близького Сходу, Середньої й Центральної Азії й проникнення на ринки Південної Європи, Східної й Південно-Східної Азії, деяких країн Африки й Латинської Америки).

Основними факторами зростання зернового виробництва є:

- технічне переозброєння галузі;
- поширення високоврожайних, стійких до екстремальних факторів середовища, шкідникам і хворобам сортів і гібридів зернових культур, що у свою чергу, вимагає підвищення ефективності селекційної роботи й відтворення системи сортового насінництва;
- забезпечення внесення мінеральних й органічних добрив відповідно до регіональних систем землеробства.

Найважливіше значення має вдосконалення механізму державного регулювання зернового ринку: проведення закупівельних і товарних інтервенцій, розвиток ринкової інфраструктури (створення мережі взаємозалежних регіональних зернових бірж, розвиток транспорту, елеваторного господарства, портових терміналів); установлення в необхідних випадках тимчасових ввізних мит і заборон на вивіз продукції; реформування діючої системи стандартизації зернової продукції, гармонізація її з міжнародними стандартами.

Економічний ріст в агропромисловому виробництві неможливий без ефективного відтворення природних ресурсів, використовуваних у сільському господарстві, що забезпечується шляхом:

- розширення застосування ресурсозберігаючих технологій обробки ґрунту, утримання тварин і птахів;
- освоєння адаптивних-ландшафтних систем землеробства;
- здійснення спеціальних програм по:
 - збереженню й відтворенню сільськогосподарських угідь й історично освоєних агроландшафтів (розвиток агрохімічних й екологотоксикологічних обстежень земель сільськогосподарського призначення й створення банків даних про їхній стан і динаміку ґрунтової родючості; поліпшення агрохімічного обслуговування сільського господарства - внесення органічних і мінеральних добрив, вапнування, фосфоритування, гіпсування ґрунтів, здійснення технічних робіт; розвиток агролісомеліорацій; реконструкція, відновлення й розвиток зрошувальних й осушувальних систем; рекультивация порушених земель; будівництво протиерозійних гідротехнічних споруджень);
 - розвитку аква- і морекультури, включаючи заходи щодо збільшення відтворення біологічних ресурсів в економічній зоні України і внутрішніх водоймах, посиленню рибоохорони; поліпшенню екологічного стану водних об'єктів рибогосподарського призначення.

Поряд з викладеними механізмами повинні реалізовуватися заходи щодо загального вдосконалення інститутів (правил і механізмів) державного регулювання агропромислового виробництва і сільського розвитку.

Функціонування агропромислового виробництва, як єдиної системи виробничо-переробної діяльності, може здійснюватися через сукупність обмінних операцій купівлі-продажу сільськогосподарської сировини та

продуктів її переробки, тобто у формі продовольчого ринку. Отже, продовольчий ринок та його регіональні складники є формою функціонування агропромислового виробництва та його регіональних складників.

Розглядаючи продовольчий ринок з позиції виробництва та споживання відповідно до маркетингових властивостей окремих товарних груп та характеру процесів обміну, доцільно відмітити його великі складові частини, такі, як різні продуктові ринки (зерна, м'яса, молока, овочів та ін.).

Продовольчий ринок представлений такими товарами, які задовольняють передусім потребу людей у харчуванні. Якість продукції та безпечність її споживання залежить не тільки від якості сировини і технологій виробництва, а й від умов та строків зберігання і реалізації продукції. Кінцевий споживач прагне купувати свіжу, високоякісну, відсортовану продукцію протягом усього року, а виробництво сільськогосподарської продукції здійснюється сезонно, великою кількістю товаровиробників при значно меншій кількості оптових покупців [3].

У зв'язку з цим виникає необхідність ефективної ринкової системи збуту продукції. В країнах з ринковою економікою реалізація сільськогосподарської продукції складається з таких ланок:

- оптові поставки з ферм переробним підприємствам, торговельним комплексам чи посередникам;
- оптовий збут у роздрібну мережу сільськогосподарської продукції, яка споживається у натуральному вигляді;
- роздрібний продаж готових продуктів, безпосередньо споживачам — населенню;
- постачання підприємствам громадського харчування.

Законодавче визнання багатокладності в аграрній сфері визначило правову сферу, у якій функціонують приватні, приватно-орендні, колективні, індивідуальні та сімейні фермерські господарства і особисті підсобні господарства (ОПГ) споживчого, частково споживчого (змішаного) і товарного типу.

Функціонування даних типів господарств, як основа створення конкурентного ринкового середовища, у виробництві продовольства зберігається на тривалу перспективу. При визначенні основного типу виробництва господарств, що насичують продовольчий ринок та формують майнове і виробниче середовище продовольчого комплексу, варто виходити з наступних критеріїв:

- визнання пріоритетності тих форм господарювання і рівня концентрації виробництва, що склалися в секторах товарного сільського господарства;
- створення рівних умов функціонування для всіх типів господарств, визнання їх об'єктами державного регулювання і керування;
- надання державної підтримки господарствам, що ведуть найбільш ефективну господарську діяльність, незалежно від форм власності і господарювання.

Стосовно реалій функціонування аграрної сфери дані критерії реалізуються в наступних організаційних аспектах:

- збереження великих товарних господарств, що спеціалізуються на вирощуванні зернових, технічних і кормових культур через наукоємність цих галузей, специфіки технології і засобів праці;
- орієнтація плодоовочівництва, картоплярства, садівництва на переважний розвиток у приватному секторі (фірми, ОПГ) на базі горизонтальної кооперації;
- відродження великого індустріального виробництва м'яса птиці, що забезпечує високу конверсію кормів, оборотність засобів і рентабельність виробництва на відміну від приватного сектора;
- розвиток масового товарного виробництва м'ясо-молочної продукції на основі фермерських господарств і ОПГ;
- створення ринку кормових ресурсів.

Висновок. Критеріями ефективності агропромислової політики є:

- зростання доходів і рентабельності сільськогосподарських товаровиробників при зниженні собівартості, поліпшення умов праці й розвиток соціальної сфери села, зниження показника рівня бідності сільського населення;
- підвищення конкурентноздатності сільськогосподарської продукції, сировини й продовольства на світовому ринку;
- підвищення рівня продовольчої безпеки держави;
- екологізація агропромислового виробництва.

При оцінці ринку продовольства необхідно вивчити тенденції розвитку агропромислового виробництва як джерела товарних ресурсів продовольства та сільськогосподарської сировини. Це вимагає врахування реальної економічної ситуації та аналізу основних факторів, що прямо чи опосередковано впливають на стан продовольчого ринку як складової системи ринку агропромислового виробництва. До останніх можна віднести: формування ефективного економічного механізму господарювання; удосконалення державного регулювання ринку продовольства при чіткому розмежуванні економічних функцій між загальнодержавними і регіональними органами управління агропромисловим виробництвом; формування та стабілізація основних секторів багатокладної економіки.

Комплексна оцінка ринку продовольства з позицій ринку агропромислового виробництва має забезпечити відслідковування процесу формування продовольчих ринкових ресурсів основних видів сільськогосподарської сировини та продовольства; надати допомогу в розробці пропозицій по стимулюванню виробництва сільськогосподарської продукції в основних товарних зонах, підвищенню конкурентоспроможності і рівня товарності сільгосппродукції, використанню прогресивних форм її реалізації, що забезпечують більш повне задоволення попиту, захист інтересів товаровиробників і споживачів продовольства.

Джерела та література

1. Лукінов І.І., Саблук П.Т. Про стратегію трансформування АПК та забезпечення продовольчої безпеки України // Економіка України. – 2000. – № 9. – С. 62-81.
2. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні степу України. Ред. колегія: (М.В. Зубець – голова, та інші).- К.:Логос,2004 -844 с.
3. Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК. У4- частинах. Частина 4./4. Ціноутворення, інфраструктура аграрного ринку та виробничий потенціал в АПК/ За ред. П.Т. Саблука.- К.: ІАЕ УЕЕН, 2001.- 246с.

Остроумова В.В.

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ І ПРОТЕКЦІОНІЗМ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Вступ. Світовій торгівлі елементи посилення протекціонізму більше чи менше властиві завжди. Щодо митних заходів, то вони виступають засобом то протекціонізму, то лібералізації і спрямовані на захист інтересів національної економіки.

У класичному розумінні лібералізація – це політика, за якої митні органи виконують лише контрольно-реєстраційні функції й не застосовують імпорتنі та експортні ставки мита, а також не використовують будь-які кількісні чи інші обмеження щодо зовнішньоторговельного обороту. Такої політики в більшості випадків дотримуються країни з розвинутою економікою, в яких відсутні проблеми стосовно розширення своєї присутності на світовому ринку.

Лібералізація зумовлюється підвищенням рівня економічного посилення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на зовнішньому та внутрішньому ринках, стабільним розвитком міжнародних торговельних зв'язків, диверсифікацією експортного потенціалу, прагненням до гармонізації вітчизняної торгівлі щодо міжнародних відносин. Зауважимо, що проблема лібералізації зовнішньої торгівлі в розвинутих країнах ніколи не набуває самостійного характеру чи особливого значення стосовно національного виробництва. Якщо економічно розвинуті країни і ставали на шлях лібералізації, то робили вони це в інтересах зміцнення власних позицій у сфері міжнародних зобов'язань.

У широкому розумінні протекціонізм – це система економічних важелів, спрямованих на обмеження імпорту, заборона на ввезення в країну окремих продуктів, застосування дискримінаційних кількісних і якісних заходів з метою створення бар'єрів на шляху конкуренції товарів зарубіжних країн з товарами вітчизняних товаровиробників. Заходи протекціоністського характеру сприяють додатковим надходженням грошей від ставок мита в державний бюджет. Протекціонізм сприяє зростанню вітчизняного виробництва.

Посилення протекціонізму не обмежується зростанням рівнів митних ставок, а спирається на широкий арсенал маніпулювання всіма складовими митного тарифу. Зниження середнього рівня митних ставок не виключає можливості автоматичного посилення протекціонізму, оскільки цьому може передувати активна політика в плані імпортозаміщення. Протекціонізм набуває ефективності лише за таких умов: системне реформування економіки, адаптація економіки держави до світового ринку, підтримка експортного потенціалу, розвиток внутрішнього ринку на засадах конкуренції, удосконалення технологій виробництва, записування субсидування галузей вітчизняної економіки, уникнення консервації та економічної відсталості виробництва, вирішення питань щодо незмінних односторонніх переваг на світовому ринку.

Вперше в Україні питання удосконалення оцінки впливу митно-тарифного механізму, методів тарифного та нетарифного регулювання, лібералізації і протекціонізму на зовнішньоекономічну діяльність постало в 1991 році з прийняття Закону України „Про зовнішньоекономічну діяльність”. Варто зауважити, що згадані категорії як інструменти регулювання експорту й імпорту товарів за усіх їх недоліків є об'єктивною реальністю, яка формує умови міжнародної торгівлі і з такими обставинами необхідно рахуватись. З того часу Україна пройшла шлях від жорсткого протекціонізму до практично повної лібералізації і від лібералізації до посиленого протекціонізму. Звідси можна зробити висновок про відсутність конче необхідної стратегії.

На думку Губенка В.І. [81], процес створення нормативно-законодавчої бази, який передбачає коригування зовнішньоекономічної діяльності України за допомогою важелів лібералізації і протекціонізму не набув стабільності. Практично відсутній прагматичний підхід та критерії експортно-імпоротної доцільності. Йдеться, власне, про вкрай негативний вплив нестабільної нормативно-правової бази на розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

Нормативно-законодавча база часто беззастережно переорієнтовується з одних чинників на інші, що посилює напругу між партнерами на ринку по експорту та імпорту товарів. Слід підкреслити, що при проведенні цих акцій теоретично передбачається удосконалення між країнами-партнерами по торгівлі, а фактично все відбувається навпаки. На нашу думку, така яка не може слугувати диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності щодо України та країн-партнерів по торгівлі на ринку. Слід підкреслити, що при проведенні цих акцій теоретично передбачається удосконалення між країнами-партнерами по торгівлі, а фактично все відбувається навпаки. На нашу думку, така яка не може слугувати диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності щодо України та країн-партнерів по торгівлі на ринку тваринницької